

Biblioteca în schimbare

Marinela Tatiana Rusu
Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” Sibiu

Conferința Asociației Bibliotecarilor din România (*”Biblioteca – de la tradițional la Inteligența Artificială”*) desfășurată la Sibiu în toamna acestui an a adus în atenția tuturor membrilor asociației paradigma schimbării: schimbare de atitudini și aptitudini, schimbare de comportamente, schimbare de viziune în domenii precum cultura informației și mass-media.

I. „Începe cu gândul la final”¹ sau cum va arăta biblioteca viitorului?

Programul conferinței a reprezentat un adevărat tur de forță. Subiectele dezbătute au fost diverse: perfecționare profesională, legislație și finanțare, colaborarea dintre factorii de educație din comunitate: biblioteci, cadre didactice și universități. Au fost prezentate proiecte sustenabile din țară și din străinătate, dar accentul a fost pus pe implementarea IA în structurile info-documentare, transferul informației la distanță, stabilirea de responsabilități în utilizarea informației în mediul virtual. Manageri sau reprezentanți ai firmelor de automatizare și digitizare a patrimoniului cultural, din țară și din străinătate, au adus în atenția participanților ultimele noutăți din domeniul tehnologic.

Reprezentanții Softlink Central Europe au prezentat o gamă largă de servicii, echipamente și produse specifice muzeelor, arhivelor și bibliotecilor testate deja la nivel mondial: folii de protecție, adezive speciale, produse necesare arhivării pe termen lung, mobilier, echipamente pentru sterilizarea publicațiilor/documentelor actuale sau de patrimoniu, stații automate pentru desprăfuire, echipamente pentru sterilizarea spațiilor (purificatoare de aer cu filtre pentru eliminarea mirosului, bacteriilor, virusuri și a prafului microscopic până la nivel de microni sau radiații cu lumină ultravioletă pentru descompunerea compușilor organici și inactivare microbiană).

Noutăți de IA și IT în platforma Softlink: Liberty Digital și noile facilități AI&RFID.

În cadrul workshop-ului interactiv care a urmat, domnul Csaba Giras, directorul general al Softlink a prezentat facilitățile oferite de programul Liberty Digital și aplicația pentru Smartphone: Liberty Link. Demonstrația a fost cu adevărat impresionantă. Cu ajutorul câtorva click-uri, utilizatorul poate avea acces facil la fișierele și colecțiile dorite, poate împrumuta și returna

¹ Stephen R. Covey definește expresia „a începe cu gândul la final” drept un cadru de referință, o reprezentare a ceea ce dorim să obținem la finalul unui demers, la finalul unui proiect asumat. Astfel, comportamentul și acțiunile noastre din fiecare zi sunt centrate pe etapele parcurse și contribuie la atingerea obiectivului propus. (Eficiența în 7 trepte, București: Editura ALL, 1998, p. 83)

publicații, are acces la istoricul căutărilor sau la fluxuri de știri, reviste și documente. Căsuța de informare se actualizează automat cu noile apariții și, printr-un simplu click pe imaginea unei reviste, conținutul apare automat și utilizatorul are acces direct la informații precum: numele autorului, editură, note de subsol sau o scurtă prezentare a temei abordate. Aplicația ușurează, în același timp, munca bibliotecarului prin accesul la statistici (căutare și domenii de interes, împrumuturi), prin definirea tipului de resurse și stabilirea gradului de acces la document etc.

Remarcăm în acest context și sprijinul logistic al Softlink în realizarea noului site al ABR, care a fost prezentat în cadrul conferinței de doamna Ecaterina Radu, vicepreședinte ABR (Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”, București).

Marco Gerritsen, specialist în integrarea tehnologiei în biblioteci, a prezentat un studiu comparativ în ceea ce privește automatizarea și proliferarea utilizării device-urilor la nivel mondial și o aplicație pentru telefonul mobil – programul LIBRARY-TO-GO – care ușurează activitățile de import /transfer de date, gestionează împrumutul și restituirea documentelor, asigură managementul activităților și evenimentelor personale sau instituționale.

IME România, reprezentată de dr. Iulian Dediu, propune instituțiilor de cercetare-documentare softul integrat de bibliotecă -TINREAD. Expert cu Modul IA. Softul conține trei versiuni pentru bibliotecile mici, medii și mari, cu asistent personal virtual pentru personalul specializat și pentru cititori.

O altă noutate a fost prezentarea de tehnologii inovative pentru prelucrarea calitativă a imaginilor din colecțiile de patrimoniu și carte veche, din colecțiile de periodice, dar și scanarea publicațiilor și a documentelor de actualitate, de format mare, tehnologii implementate deja în Germania și România. În cadrul demonstrațiilor live, reprezentanți ai Zeutschel (Alexander Sander) și Mihai Nasta (Softlink) au ilustrat, cu ajutorul scannerelor Zeutschel OS A2 și OS C2 Advanced/Orbitvu, cum poate să prindă viață o imagine deteriorată (culoare, rezoluție, format ...).

Sursă imagine:

<https://es.wired.com/articulos/la-onu-crea-consejo-consultivo-de-inteligencia-artificial-un-paso-hacia-su-gobernanza-global>

Un moment cu totul special l-a constituit prezentarea domnului Jan David Hanrath (arhitect olandez, consultant internațional în proiectarea bibliotecilor). A fost un moment de reflecție, de bucurie vizuală și de stimulare a imaginației. Dacă expresia „călătorie în timp și spațiu” ar fi o realitate prezentă, mâine am putea petrece – singuri, împreună cu familia sau cu prietenii - o zi întreagă în „biblioteca-hub”.

Câteva elemente definitorii ale Bibliotecii Viitorului:

Proiectul a pornit de la dorința de a crea un loc în care cercetarea și joaca, liniștea și zuzmetul să coexiste în mod armonios. Putem vedea cu ochii minții o clădire spațioasă, sustenabilă din punct de vedere energetic, structurată pe spații specifice: încăperi amenajate clasic pentru studiu individual, cercetare și lectură; spații destinate atelierelor de creație, de joacă și experimentelor științifice; spații multi-media. Toate acestea delimitate prin spații verzi și grădini interioare destinate relaxării sau „lecturii în natură”.

Proiectul unei biblioteci publice din
Țările de Jos

Te simți obosit și ai nevoie de o pauză? O paletă largă de activități îți stă la îndemână pentru că, în următoarea încăpere sau la etajul următor, vei găsi o mică oază de verdeață, un cinematograful, un restaurant, o cofetărie, un bar, chiar și o bucătărie. Biblioteca Viitorului este un loc de întâlnire, de cunoaștere și de socializare, de cercetare și de comunicare, un loc dotat cu tehnologie de ultimă generație care îți asigură autonomia în utilizarea resurselor.

Ar fi de menționat faptul că asemenea biblioteci publice au fost deja proiectate și sunt funcționale în țări precum: America, Australia și Europa (Norvegia, Elveția, Islanda și Germania).

II. IA: fake-news, manipulare, dezinformare sau partener în cunoașterea și transmiterea informației?

Două prezentări inedite au fost făcute de doamna Loida Garcia-Febo, USA, membru în Consiliul de Conducere IFLA și doamna Claudia Nicolae, director general al Agenției de Presă AGERPRES.

Cu o vastă experiență la nivelul forurilor de conducere al instituțiilor de profil, doamna Loida s-a implicat în inovarea și transformarea digitală a bibliotecilor din USA, Africa, Asia și Europa. Lucrarea prezentată în cadrul conferinței, „Biblioteci & AI: redefinirea rolului lor în era digitală” a adus în atenția publicului exemple de implementare AI în biblioteci din diferite părți ale lumii.

Doamna Claudia Victoria Nicolae, jurnalist și director general al Agenției AGERPRES, a pus accentul pe elementele comune, provocările în gestionarea și transmiterea informației, nevoia

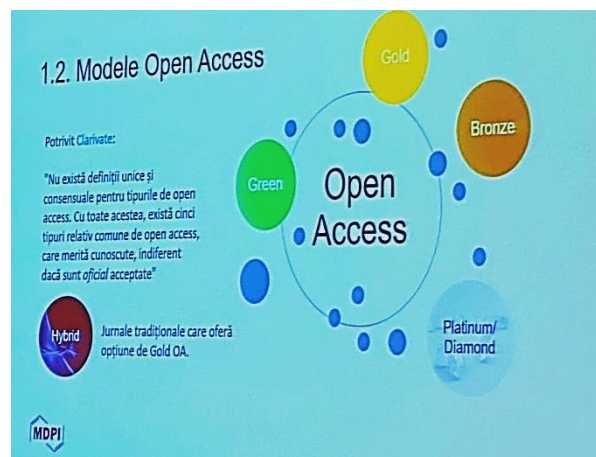
de adaptare rapidă la nou a personalului din instituțiile cu rol de difuzare a informației. Instituțiile cu rol info-documentar sunt puse în fața unei provocări și, pentru a integra noile resurse în activitatea de zi cu zi, reprezentanții acestora (bibliotecari, cercetători, jurnaliști) vor trece prin etape graduale: ignorare, reticență la nou, curiozitate și adaptare. Un aspect important este și controlul informației, bagajul informațional necesar pentru a discerne adevărul și rolul IA în indentificarea dezinformării. Exemplul prezentat a fost cel al fotografului german Boris Eldagsen care a refuzat în anul 2023 premiul obținut pentru o fotografie realizată cu ajutorul AI².

Doamna Nicolae a încheiat prezentarea într-o notă optimistă, evidențiind faptul că tehnologia poate deveni un partener și faptul că trierea, cunoașterea și transmiterea informației „va rămâne în mâna omului”.

La rândul ei, doamna dr. Mireille Rădoi, conferențiar universitar la FABIZ (ASE București) și director general al Bibliotecii Universitare „Carol I”, a adus în discuție provocările meseriei de bibliotecar/documentarist, competențele diversificate necesare gestionării bazelor de date, necesitatea perfecționării permanente, necesitatea resurselor și a cadrului legal adecvat. De asemenea, a adus în discuție probleme precum: dezinformarea, crearea și perceperea realității în mediul online, riscul fake-news, tactici de manipulare, filtrarea critică a informației, rigurozitatea critică și prezența în online a surselor eronate sau incomplete.

III. Exemple de integrare AI în instituții infodocumentare din România:

1. Un prim exemplu se referă la **gestionarea și difuzarea bazelor de date - „Institutional Open Access Program” (IOAP)** un proiect implementat de MDPI. Este o editură/bibliotecă digitală cu lucrări științifice, adresată cercetătorilor, profesorilor și studenților. Baza de date este

structurată pe domenii: știință moleculară, medicină, matematică etc., autorii au avantajul de a-și face publice cercetările în acces direct, publicarea este rapidă, la prețuri avantajoase, iar impactul citărilor este mare. Pentru cercetători, IOAP reprezintă o sursă de informare gratuită, pertinentă, verificată și selectată de un editor MDPI în faza de evaluare inițială a manuscriselor, accesarea este simplă, căutarea eficientă și rapidă, iar serviciile oferite sunt de înaltă calitate. Programul oferă inclusiv participarea la conferințe online cu tematică dată.

² Boris Eldagsen consideră că „Industria de fotografie nu e pregătită pentru imagini generate de AI. Intenția mea a fost să dau naștere unei dezbateri, să limpezim lucrurile, pentru că arta e un mediu complex. (...) Avem nevoie de un sistem care să ne spună când o fotografie este nealterată.”

Sursa: Mirabela Vasile - **EXCLUSIV. Fotograful care a refuzat un premiu pentru o imagine creată cu Inteligența Artificială** (<https://www.euronews.ro/articole/castigatorul-sony-world-photography-award-2023-a-refuzat-premiul-prestigios-dupa>)

2. **Remodelarea digitală a serviciilor de bibliotecă pentru utilizatorii cu dizabilități**
 Au fost aduse în fața publicului două proiecte ample care se bucură de susținere financiară, două exemple de bună practică desfășurate în bibliotecile universitare și publice din România.

ANBPR: implementarea IA pentru accesul la informație pentru persoanele cu dizabilități

(dr. Dragoș Adrian Neagu – Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila)

Proiect SHIFT – program de cercetare susținut financiar de U.E. (generează secvențe de mișcare, transformă peisajele statice în peisaje sonore)

„Accesibilitate fără bariere”
 Universitatea „Babeș Bolyai” Cluj-Napoca
 (lector univ. dr. Marian Pădure)

Acces fizic în spațiile destinate utilizatorilor;
 Resurse tehnologice de acces la resurse în funcție de necesitate (nevăzători, deficiențe de auz) – cărți electronice, alfabet Braille, bibliotecă online, cinematograf, pagini web.....

IV. Activități pe secțiuni

A doua zi a conferinței, a fost dedicată prezentărilor din cadrul secțiunilor/diviziunilor. **Lucrările din cadrul Diviziunii Bibliotecii școlare** (*Cultura informației și Tehnici Pedagogice în biblioteca școlară și CDI*) au avut ca temă subiecte diferite. Au fost prezentate nouă lucrări, proiecte desfășurate în bibliotecile din România și Ucraina, care ilustrează modul în care pot fi îmbinate lectura și cercetarea cu resursele tehnologice oferite de mediul virtual în formarea de competențe. Câteva exemple:

- promovarea lecturii în cadrul clubului de teatru prin utilizarea platformelor de editare online și editare video, activitate concepută ca un exercițiu pentru adaptarea elevilor la viața socială, punct de sprijin în studierea textelor literare și dezvoltarea abilităților de comunicare, dezvoltarea creativității și a imaginației (bibliotecar Geanina Barb, Școala Gimnazială „Vasile Goldiș” Alba Iulia)
- promovarea autorilor români și străini prin intermediul teatrului, și a Școlii de Vară, este un alt proiect amplu prezentat de doamna Onorica Târziu, bibliotecar la Liceul Teoretic „Ioan Buteanu” din Șomcuța Mare (Maramureș), un exemplu de bune practici în formarea de abilități și aptitudini sociale, impresionant prin frumusețea scenelor prezentate și a temelor diverse abordate de elevi.

O temă foarte utilă elevilor și cadrelor didactice din învățământul preuniversitar a fost adusă în discuție de doamna Mihaela Kocsis de la Liceul Tehnologic de Silvicultură și Agricultură din Brașov, care a prezentat *Ghidul profesorului pentru utilizarea chatbot-urilor și Ghidul elevului pentru utilizarea chatbot-urilor* realizate de doamna dr. Angela Repanovici, profesor universitar la Universitatea Transilvania din Brașov. A fost definit termenul „chatbot” (program de Inteligență Artificială care comunică cu tine) și exemplificat modul în care acesta ușurează activitatea de cercetare-documentare, utilitatea în procesul de căutare și de analiză a datelor, reguli de citare și utilizare corectă a informației, dar și evidențierea riscului utilizării IA (implicațiile etice ale utilizării IA în redactarea materialelor și evitarea fraudei în domeniul educațional).

Secțiunile *Educație și Formare Profesională și Informatizare. Digitizare* din cadrul Diviziunii Bibliotecii Publice, au adus în atenția publicului noutăți și subiecte de interes:

- Doamna dr. Adriana Szekely, membru în conducerea ABR și șef de birou la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj Napoca a prezentat lucrarea *Învățământul LIS: resurse umane, grup de formatori-specialiști în diferite domenii, standarde ocupaționale, legislație și evaluări*;
- Doamna Carla Suhaida (Universitatea Tehnică din Timișoara) a prezentat lucrarea *Sisteme integrate de bibliotecă* (nevoile de formare din bibliotecile școlare, furnizori de formare și surse de informare, programe speciale de prelucrare a datelor, cu posibilitatea de import a descrierilor bibliografice - Librarika);
- Domnul dr. Silviu Borș (lector univ. Universitatea „Lucian Blaga”) Sibiu a prezentat un studiu despre învățământul biblioteconomic din România;
- Doamna Cristina Pîrvu (lector. univ. ULBS, membru în conducerea ABR) a vorbit despre spații și contexte de învățare pentru elevii din proiectele Erasmus, minorități și copii

refugiați, interacțiune și emoții în procesul de învățare, utilizarea spațiilor individuale și de grup, utilizarea resurselor și programe conexe precum voluntariatul și Școala de vară);

- Doamna Simona Bursășiu (lector univ. Universitatea „Politehnica” din Timișoara) a prezentat o lucrare cu tematica - Formare profesională (cursurile de formare continuă organizate de ABR în perioada pandemiei Covid, dar și ofertele de formare/ workshop-urile propuse pentru acest an școlar la nivel național și internațional de ABR și IFLA);

Dintre activitățile „non-formale” care au oferit participanților momente de destindere, de relaxare, dar și o sursă de informare, putem menționa momentul de magie creat de cvartetul Imagine, informațiile și răsfățul culinar oferite de reprezentanții Domeniului Apoldium, excursia organizată de Biblioteca ULBS la Abația Cisterciană de la Cârța și, nu în ultimul rând, tururile ghidate organizate la Biblioteca Județeană ASTRA și la Biblioteca Universității „Lucian Blaga” unde, cei interesați, au participat la demonstrațiile live privind utilizarea softurilor de bibliotecă și aparaturii/resurselor tehnologice puse la dispoziție de Softlink Central Europe.

Instantanee – Vizită la Biblioteca Județeană ASTRA Sibiu

Volumul informațiilor obținute pe parcursul celor trei zile a fost coplesitor, iar rândurile de mai sus prezintă doar câteva exemple. Provocarea este reală. Încet-încet, competențele și rolul personalului din biblioteci se diversifică pentru a putea susține nevoia de formare/informare dintr-o societate aflată în continuă transformare.

Pe lângă activitățile de formare oferite participanților, Conferința Asociației Bibliotecarilor din România a însemnat un moment de bucurie a revederii, o oportunitate pentru dialog și pentru crearea de noi legături și parteneriate. Mulțumim organizatorilor pentru momentele frumoase pe care le-am trăit!

Marinela Tatiana Rusu – CDI.CNGL